Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA PAOLO MENGOCI [*PAOLO MENGOZZI*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2016. gada 3. maijā [1]

Lieta C-560/14

M
pret
Minister for Justice and Equality Ireland and the Attorney General

(Supreme Court (Īrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa — Direktīva 2004/83/EK — Obligātie standarti bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanai — Alternatīvā aizsardzība — Tādas valsts procedūras tiesiskums, ko veic alternatīvās aizsardzības pieteikuma izvērtēšanai pēc bēgļa statusa piešķiršanas pieteikuma noraidīšanas — Tiesības tikt uzklausītam — Apjoms — Mutiskas uzklausīšanas nepieciešamība — Tiesības izsaukt lieciniekus vai uzdot jautājumus lieciniekiem

1. Šī lieta piedāvā Tiesai iespēju turpmāk precizēt tiesību tikt uzklausītam apjomu Savienības tiesībās [2] ar īpašu atsauci uz procedūru alternatīvās aizsardzības piešķiršanai Direktīvas 2004/83 izpratnē [3].

2. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko Tiesai iesniegusi Īrijas *Supreme Court* [Augstākā tiesa], radās apelācijas tiesvedībā, *Supreme Court* izskatot tai iesniegto apelācijas sūdzību par *High Court* [Augstās tiesas] spriedumu, ko tā pasludināja pēc Tiesas sprieduma lietā *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744). *Supreme Court* prejudiciālais jautājums iekļaujas lietas faktu norises laikā spēkā esošās Īrijas sistēmas starptautiskās aizsardzības piešķiršanai kontekstā, par ko Tiesai jau ir tikuši uzdoti vairāki prejudiciālie jautājumi [4]. Īrijas tiesiskā regulējuma – kas nu jau divkārt ir grozīts [5] – īpatnība bija tāda, ka tajā bija izdarīta izvēle izveidot "sazarotu" sistēmu, ko raksturo divu īpašu un atsevišķu procedūru pastāvēšana, lai izskatītu, pirmkārt, patvēruma pieteikumus un, otrkārt, alternatīvās aizsardzības piešķiršanas pieteikumus.

1 — Oriģinālvaloda – itāļu.

2 — Tiesai nesen vairākkārt ir bijusi iespēja skatīt jautājumus par tiesībām tikt uzklausītam procedūras laikā. Papildus spriedumam, 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744), kura turpinājums ir šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, skat. arī spriedumus, 2013. gada 10. septembris, *G.* un *R.* (C-383/13 PPU, EU:C:2013:533), 2014. gada 3. jūlijs, *Kamino International Logistics* (C-129/13 un C-130/13, EU:C:2014:2041), 2014. gada 5. novembris, *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2336) un 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431). Visbeidzot tiesību tikt uzklausītam jomā skat. arī spriedumu, 2016. gada 17. marts, *Bensada Benallal* (C-161/15, EU:C:2016:175).

3 — Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2004, L 304, 12. lpp.). Direktīva 2004/83 tika atcelta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra Direktīvu 2011/95/ES par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (OV 2011, L 337, 9. lpp.).

4 — Tiesai ir jau bijusi iespēja aplūkot šo procedūru trīs lietās, konkrēti spriedumos, 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744), 2013. gada 31. janvāris, *HID* un *BA* (C-175/11, EU:C:2013:45) un 2014. gada 8. maijs, *N.* (C-604/12, EU:C:2014:302). Minētā procedūra turklāt tiek aplūkota pašreiz izskatāmā lietā C-429/15, *Danqua*.

5 — Skat. turpmāk 9. zemsvītras piezīmi.

3. Spriedumā *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744) Tiesa uzsvēra to, cik svarīgi ir, lai tāda veida sistēmā tiesības tikt uzklausītam[6], ņemot vērā to fundamentālo raksturu, tiktu pilnībā nodrošinātas abās procedūrās. Tomēr no šīs lietas materiāliem izriet, ka lietas dalībnieki ir atšķirīgi interpretējuši spriedumu *M. M* attiecībā uz precīzu apjomu, ko Tiesa esot atzinusi šādām tiesībām. Konkrētāk, lietas dalībnieki nav vienisprātis par to, vai no minētā sprieduma izriet vai neizriet, ka, lai tādā sistēmā tiesības tikt uzklausītam būtu pilnībā nodrošinātas alternatīvās aizsardzības piešķiršanas procedūrā, ir vai nav nepieciešams, ka pieteikuma iesniedzējam iestādē, kas lems par viņa pieteikumu, tiek nodrošināta mutiskā uzklausīšana, kurā var tikt izsaukti liecinieki, ja mutiska uzklausīšana jau ir notikusi agrākā procedūrā, kurā tika izskatīts viņa patvēruma pieteikums. Tas būtībā ir jautājums, uz ko Tiesa tiek aicināta atbildēt šajā lietā.

I – Atbilstošās tiesību normas

A – *Savienības tiesības*

4. Atbilstoši Direktīvas 2004/83 1. pantam tās mērķis ir noteikt obligātos standartus, pirmkārt, attiecībā uz prasībām, kam trešo valstu valstspiederīgajiem vai bezvalstniekiem jāatbilst, lai viņi varētu saņemt starptautisko aizsardzību, un, otrkārt, attiecībā uz piešķirtās aizsardzības saturu.

5. Atbilstoši Direktīvas 2004/83 2. panta e) punktam persona ir tiesīga uz alternatīvās aizsardzības piešķiršanu, ja pastāv pamatoti iemesli uzskatīt, ka attiecīgā persona, ja tā atgrieztos savā izcelsmes valstī, tai draudētu reāls risks ciest smagu kaitējumu, kas noteikts tās pašas direktīvas 15. pantā. Saskaņā ar šo pēdējo pantu smagu kaitējumu veido nāves sods vai tā izpilde (a) punkts), vai spīdzināšana vai necilvēcīga pazemojoša izturēšanās (b) punkts), vai arī smagi draudi civiliedzīvotāja dzīvībai vai veselībai plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā (c) punkts).

6. Direktīvas 2004/83 4. pants, kas iekļauts tās II nodaļā un kas savukārt saucas "starptautiskās aizsardzības pieteikumu novērtēšana", sniedz norādes par to, kā jāveic minēto pieteikumu pamatā esošo faktu un apstākļu novērtējums. It īpaši tā 1. punkta otrajā teikumā ir paredzēts, ka dalībvalsts pienākums ir, sadarbojoties ar pieteikuma iesniedzēju, novērtēt visus nozīmīgos starptautiskās aizsardzības pieteikuma elementus. Vēl no minētā panta 3. punkta izriet, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma novērtējums jāveic individuāli [par katru pieteikuma iesniedzēju] un, to darot, jāņem vērā vesels klāsts tajā norādīto elementu, kuru starpā, it īpaši minētā punkta c) apakšpunkta izpratnē, pieteikuma iesniedzēja individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi, lai, pamatojoties uz pieteikuma iesniedzēja personīgajiem apstākļiem, novērtētu, vai darbības, ar kādām pieteikuma iesniedzējam bijis jāsaskaras vai ar kādām tam var nākties saskarties, būtu uzskatāmas par vajāšanu vai smagu kaitējumu.

6 — Šķiet, ka franču valodas termina "droit d'être entendu" ("right to be heard" angļu valodā, "Recht auf Anhörung" vācu valodā, "Derecho a ser oído" spāņu valodā) tulkojumā itāliski nav vienveidības [latviešu valodā visi turpmāk aplūkotie termini tiek tulkoti vienādi – "tiesības tikt uzklausītam" – tulk. piebilde]. Tiesas judikatūras itāļu valodas redakcijā dažreiz tiek izmantots termins "diritto al contraddittorio" (skat., piemēram, spriedumu, 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 82., 85. vai 87. punkts)), citreiz tiek izmantots termins "diritto di essere sentiti" (skat., piemēram, spriedumus, 2013. gada 10. septembris, *G.* un *R.* (C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, 27., 28. vai 32. punkts) vai 2016. gada 17. marts, *Bensada Benallal* (C-161/15, EU:C:2016:175, 21. vai 35. punkts), un vēl citreiz terminu "diritto di essere ascoltato" (skat., piemēram, spriedumu, 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 1., 28. vai 30. punkts); minētais termins atbilst Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 41. panta 2. punkta a) apakšpunktā lietotajam terminam un burtiski atbilst iepriekš minētajiem terminiem franču, angļu, vācu un spāņu valodas redakcijās). Konkrētās tiesības, kuru būtība lasāma jau latīņu juridiskajos teicienos "audi alteram partem" vai "audiatur et altera pars", ir procesuālās tiesības, ar ko izsaka vispārīgākas aizsardzības tiesības, kam Savienības tiesībās ir šo secinājumu 29. punktā norādītais saturs. No lingvistiskā viedokļa termins "diritto al contraddittorio" visbiežāk tiek izmantots Itālijas valsts juridiskajā valodā, it īpaši saistībā ar tiesu procedūrām. Burtiski tas uzsver sacīkstes elementu – tādā nozīmē, ka ir nepieciešams, ka, lai šādas tiesības tiktu ievērotas, attiecīgajai personai ir jābūt iespējai atbildēt uz procedūras gaitā izvirzītiem iespējamiem pretējiem vai nelabvēlīgiem argumentiem. Termini "diritto di essere sentito" un "diritto di essere ascoltato" savukārt liek lielāku uzsvaru uz to, ka ir jābūt iespējai paust savu viedokli procedūras gaitā. Atsauce uz "sentiti" vai "ascoltati" turklāt, šķiet, kaut kādā veidā norāda uz mutiskuma elementu. Ņemot vērā konstatējumu, ka tas ir primārajās tiesībās lietotais termins un no gramatiskā viedokļa vistuvāk atbilst pārējo valodu redakcijām, šajos secinājumos es norādei uz konkrētajām tiesībām lietošu terminu "diritto di essere ascoltato".

7. Direktīvā 2005/85[7] ir noteikti minimālie standarti procedūrām, ar kurām piešķir bēgļa statusu. Minētās direktīvas 3. pantā ir noteikta tās piemērošanas joma, un tā 1. punktā ir noteikts, ka tā tiek piemērota attiecībā uz visiem patvēruma pieteikumiem. Tomēr saskaņā ar tā paša panta 3. punktu, "ja dalībvalstis izmanto vai ievieš procedūru, kurā patvēruma pieteikumi tiek izvērtēti gan kā pieteikumi uz Ženēvas konvencijas pamata, gan kā pieteikumi uz cita veida starptautisko aizsardzību, ko sniedz saskaņā ar apstākļiem, kuri noteikti Direktīvas 2004/83/EK 15. pantā, tās piemēro šo direktīvu, izmantojot savu procedūru". Tā paša panta 4. punktā ir noteikts, ka "turklāt dalībvalstis var pieņemt lēmumu piemērot šo direktīvu procedūrās, lemjot par pieteikumiem saistībā ar jebkāda veida starptautisko aizsardzību".

8. Direktīvas 2005/85 12. panta "Personiskā intervija" 1. punktā ir noteikts, ka, "pirms atbildīgā iestāde pieņem lēmumu, patvēruma meklētājam dod iespēju tikt personiski intervētam par viņa patvēruma pieteikumu, ko veic persona, kura saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir kompetenta veikt šādu interviju". Tomēr saskaņā ar tā paša panta 2. un 3. punktu personisko interviju var neveikt vairākos tajos norādītajos gadījumos[8].

B – *Valsts tiesību akti*

9. Kā jau norādīts iepriekš, Īrijā saskaņā ar tiesisko regulējumu, kas bija piemērojams konkrēto faktu norises laikā, patvēruma pieteikums un alternatīvās aizsardzības piešķiršanas pieteikums tika skatīti īpašās un atsevišķās procedūrās, kuras noritēja secīgi.

10. Alternatīvās aizsardzības piešķiršanas procedūru regulēja *European Communities (Eligibility for Protection) Regulations 2006* [2006. gada Noteikumi par nosacījumiem, saskaņā ar kādiem var saņemt aizsardzību Eiropas Kopienās], ko 2006. gada 9. oktobrī pieņēmis *Minister for Justice, Equality and Law Reform* [tieslietu, vienlīdzības un tiesību reformu ministrs] (turpmāk tekstā – "ministrs"), un kuru priekšmets tostarp ir Direktīvas 2004/83 transponēšana.

11. Minētajos noteikumos nebija nevienas normas, kas paredzētu, ka alternatīvās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs būtu jāuzklausa personiskā intervijā viņa pieteikuma izskatīšanas laikā. Alternatīvās aizsardzības pieteikumu izskatīšanas procedūras tiesiskajā regulējumā tikmēr tika izdarīti divi grozījumi[9], kuriem *rationae temporis* tomēr nav nozīmes šajā lietā.

7 — Padomes 2005. gada 1. decembra Direktīva 2005/85/EK par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu (OV 2005, L 326, 13. lpp.). Minētā direktīva tika atcelta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīvu 2013/32/ES par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (OV 2013, L 180, 60. lpp.). Šajā pēdējā direktīvā ir noteiktas kopējas procedūras starptautiskās aizsardzības (bēgļa statusa un aizsardzības, ko dod personām, kuras nav bēgļi, bet kuras būtu nopietni apdraudētas, ja atgrieztos savā izcelsmes valstī) piešķiršanai un atņemšanai. Kā norādīts šīs [direktīvas] preambulas 58. apsvērumā, saskaņā ar 1. un 2. pantu un 4.a panta 1. punktu Protokolā Nr. 21 par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kas pievienots LES un LESD, Īrijai tā nav saistoša.

8 — Konkrētāk, saskaņā ar minētā panta 2. punktu personisko interviju var neveikt, ja atbildīgā iestāde var pieņemt pozitīvu lēmumu, pamatojoties uz pieejamajiem pierādījumiem (a) apakšpunkts), vai ja kompetentajai iestādei jau ir bijusi tikšanās ar patvēruma meklētāju, lai tam palīdzētu izpildīt pieteikumu un iesniegt būtisku informāciju attiecībā uz pieteikumu (b) apakšpunkts), vai ja atbildīgā iestāde, pamatojoties uz patvēruma meklētāja iesniegtās informācijas pilnīgu izvērtēšanu, uzskata, ka pieteikums ir nepamatots gadījumos, ja uz to attiecas apstākļi, kas minēti 23. panta 4. punkta a), c), g), h) un j) apakšpunktā (c) apakšpunkts). Saskaņā ar tā paša panta 3. punktu personisko interviju var arī neveikt, ja to nav iespējams veikt saprātīgi, jo īpaši, ja kompetentā iestāde uzskata, ka meklētājs nav piemērots tam, lai viņu intervētu, vai viņu nav iespējams intervēt sakarā ar pastāvīgiem apstākļiem, ko viņš nekontrolē.

9 — Pirmais grozījums, ko izdarīja 2013. gadā, saglabāja "sazaroto" sistēmu, bet paredzēja, ka ar pieteikuma iesniedzēju ir jāveic personiska intervija arī alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūrā (skat. 2013. gada Noteikumus par alternatīvo aizsardzību Eiropas Savienībā (*Subsidiary Protection*) *Regulations 2013*; S. I. Nr. 426/2013). No Īrijas valdības apgalvojumiem tiesas sēdē izriet, ka otrais grozījums, ko izdarīja 2015. gadā, atcēla "sazaroto" sistēmu un ieviesa vienotu sistēmu abu pieteikumu izskatīšanai.

II – Fakti, tiesvedība valsts tiesā un prejudiciālie jautājumi

12. *M* patvēruma pieteikuma un alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūru norise Īrijas iestādēs ir sīki aprakstīta sprieduma *M. M* 39.–46. punktā (C-277/11, EU:C:2012:744), uz ko ir konkrēta atsauce. Ciktāl nepieciešams šīs lietas nolūkos, es tikai atgādinu, ka *M*, tutsi etniskās izcelsmes Ruandas valstspiederīgais, sākotnēji ieradās Īrijā 2006. gadā ar studenta vīzu un ka pēc šīs vīzas termiņa beigšanās 2008. gadā viņš iesniedza pieteikumu bēgļa statusa saņemšanai. Šā pieteikuma izskatīšanas procedūrā *M* personiskā intervijā uzklausīja *Office of the Refugee Application Commissioner* [Bēgļu patvēruma pieteikumu komisāra birojā]. *M* pārsūdzēja šīs iestādes negatīvo lēmumu *Refugee Appeal Tribunal* [Pārsūdzības tribunālam bēgļu jautājumos], kurš pēc procedūras, kas notika tikai rakstveidā, galīgi noraidīja *M* patvēruma pieteikumu, uzskatot par maz ticamiem viņa apgalvojumus par vajāšanas riskiem, kam viņš būtu pakļauts, ja atgrieztos Ruandā.

13. 2008. gada decembrī *M* iesniedza ministram pieteikumu alternatīvās aizsardzības saņemšanai, kas arī tika noraidīts. Savā negatīvajā lēmumā, kas pieņemts, nenodrošinot mutisku uzklausīšanu *M* saistībā ar viņa alternatīvās aizsardzības pieteikumu, ministrs secināja, ka *M* nav pierādījis būtisku iemeslu pastāvēšanu, lai ticētu, ka, ja viņš atgrieztos Ruandā, viņš būtu pakļauts smaga kaitējuma riskam Direktīvas 2004/83 15. panta nozīmē. No lietas materiāliem izriet, ka sava lēmuma pamatojumam ministrs ir tikai galvenokārt atsaucies uz agrāk minētajiem iemesliem, uz kuru pamata tika noraidīts *M* patvēruma pieteikums.

14. *M* iesniedza apelācijas sūdzību par ministra lēmumu *High Court*, kura tiesvedībā par šo sūdzību uzdeva Tiesai prejudiciālu jautājumu. Ar minēto jautājumu Tiesai būtībā tika vaicāts, vai tādā gadījumā kā *M* gadījums, kurā persona pēc tam, kad ir noraidīts tās pieteikums par bēgļa statusu, lūdz atzīt alternatīvās aizsardzības statusu, attiecīgās dalībvalsts valsts iestādēm saskaņā ar Direktīvas 2004/83 4. panta 1. punktā paredzēto sadarbības pienākumu, ja tās grasās pieņemt negatīvu lēmumu, ir jāpaziņo pieteikuma iesniedzējam par sava novērtējuma rezultātiem tā, lai pieteikuma iesniedzējs varētu paust savu viedokli par tiem ierosinātā lēmuma aspektiem, no kuriem izriet noraidoša atbilde.

15. Spriedumā *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744), noliedzoši atbildējusi uz *High Court* [10] uzdoto prejudiciālo jautājumu, Tiesa 75. un nākamajos punktos ir īpaši uzsvērusi prasību, ka abās procedūrās – proti, patvēruma pieteikuma izskatīšanas procedūrā un alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūrā – ir jāievēro pieteikuma iesniedzēja pamattiesības un, konkrētāk, viņa tiesības tikt uzklausītam tā, ka viņš var atbilstoši izteikt savus apsvērumus pirms ikviena lēmuma pieņemšanas, ar kuru viņam netiek piešķirta lūgtā aizsardzība. Konkrētāk, minētā sprieduma 95. punkta otrajā ievilkumā Tiesa ir apgalvojusi, ka tādā sazarotā sistēmā kā Īrijas sistēma "fakts, ka attiecīgā persona jau ir tikusi likumīgi uzklausīta viņa pieteikuma par bēgļa statusa piešķiršanu izskatīšanas laikā, nenozīmē, ka šo prasību var neņemt vērā pieteikuma par alternatīvo aizsardzību izskatīšanas procedūrā".

16. Pēc Tiesas sprieduma pasludināšanas 2013. gada 23. janvārī *High Court* pasludināja savu spriedumu [11]. Tā uzskatīja, ka, pretēji *M* apgalvojumiem, Tiesa spriedumā *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744) nebija domājusi apstiprināt, ka tādā "sazarotā" sistēmā kā Īrijas sistēma Savienības tiesības vispārīgi atzīst pieteikuma iesniedzējam tiesības uz personas mutisku uzklausīšanu pieteikuma par alternatīvo aizsardzību izskatīšanas procedūrā, lai gan daudzos gadījumos tādas tiesības varētu pastāvēt. *High Court* tomēr atcēla ministra lēmumu, uzskatot, ka konkrētajā gadījumā viņš nav ievērojis *M* tiesības tikt uzklausītam pieteikuma par alternatīvo aizsardzību izskatīšanas procedūrā.

10 — It īpaši Tiesa nosprieda, ka tādā sazarotā sistēmā kā Īrijas sistēma minētais sadarbības pienākums nav jāinterpretē tādējādi, ka kompetentajai valsts iestādei pirms lēmuma pieņemšanas ir jāinformē attiecīgā persona par viņa pieteikuma noraidīšanu, kā arī par argumentiem, ar kuriem tā vēlas pamatot šo noraidījumu, lai ļautu šim pieteikuma iesniedzējam izteikt savu viedokli šajā ziņā. Skat. spriedumu, 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744), 74. punkts un 95. punkta pirmais ievilkums.

11 — *High Court* 23. janvāra spriedums lietā *M. M* pret *Minister for Justice & Anor*, lieta 2011 8 JR, [2013] IEHC 9.

High Court faktiski konstatēja, ka, pirmkārt, ministrs bija pamatojies tikai un vienīgi uz patvēruma pieteikuma izskatīšanā gūtajiem negatīviem konstatējumiem par to, cik ticami ir *M* apgalvojumi par kaitējumu, kas viņam būtu nodarīts, ja viņš būtu atgriezies Ruandā, un, no otras puses, ministrs nebija atsevišķi un neatkarīgi novērtējis apgalvojumus, ko *M* bija izvirzījis sava pieteikuma pamatojumam [12].

17. Ministrs, Īrija un Ģenerālprokurors iesniedza iesniedzējtiesā apelācijas sūdzību par *High Court* spriedumu, norādot, ka minētā tiesa esot kļūdaini interpretējusi spriedumu *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744). *M* savukārt iesniedza pretprasību, kurā norāda, ka pretēji *High Court* uzskatam no iepriekš minētā Tiesas sprieduma izrietot, ka viņam esot tiesības uz personisku interviju viņa pieteikuma par alternatīvo aizsardzību izskatīšanas procedūrā.

18. Iesniedzējtiesa norāda uz nepieciešamību saņemt paskaidrojumu par norādījumu, ko Tiesa sniegusi sprieduma *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744) 85. un nākamajos punktos, pareizu piemērošanu tādā gadījumā kā konkrēti aplūkojamais, kurā pastāv atsevišķas procedūras patvēruma pieteikumu un alternatīvas aizsardzības pieteikumu izvērtēšanai.

19. Ņemot to vērā, iesniedzējtiesa nolēma apturēt pamattiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai Eiropas Savienības tiesībās paredzētās "tiesības tikt uzklausītam" nozīmē to, ka saskaņā ar Direktīvas 2004/83/EK noteikumiem sagatavota alternatīvās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam ir jānodrošina mutiskā uzklausīšana par šo pieteikumu, ieskaitot arī tiesības izsaukt lieciniekus vai uzdot jautājumus lieciniekiem, ja pieteikums ir iesniegts dalībvalstī, kurā pastāv divas atšķirīgas un secīgas procedūras, lai izvērtētu attiecīgi bēgļa statusa piešķiršanas pieteikumus un alternatīvas aizsardzības pieteikumus?"

III – Tiesvedība Tiesā

20. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesas kancelejā tika iesniegts 2014. gada 5. decembrī. Apsvērumus iesniedza *M*, Īrijas, Francijas un Čehijas Republikas valdības, kā arī Eiropas Komisija. Tiesas sēdē 2016. gada 18. februārī piedalījās *M*, Īrijas valdība un Komisija.

IV – Juridiskā analīze

21. Ar savu prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa būtība jautā, vai Savienības tiesībās tiesības tikt uzklausītam visā procedūras laikā ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, kad alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas pieteikums ir iesniegts dalībvalstī, kas paredz divas atsevišķas un secīgas procedūras, lai izvērtētu attiecīgi patvēruma pieteikumus un alternatīvās aizsardzības pieteikumus, šādas tiesības obligāti nosaka, ka pieteikuma iesniedzējam tiek nodrošināta mutiskā uzklausīšana par viņa alternatīvās aizsardzības pieteikumu, kurā viņam ir arī tiesības izsaukt lieciniekus vai uzdot jautājumus lieciniekiem viņa papildu aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūrā.

12 — Turpat, 46. punkts. Konkrētāk, minētā sprieduma 47. punktā *High Court* uzskatīja, ka, lai tiesības tikt uzklausītam varētu uzskatīt par efektīvām tajā ziņā, ko Tiesa domājusi 2012. gada 22. novembra spriedumā *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744), ir nepieciešams, lai konkrētajā procedūrā: i) pieteikuma iesniedzējs tiktu aicināts paust savus apsvērumus par jebkuru viņa ticamības nelabvēlīgu konstatāciju, kas veikta, spriežot par viņa patvēruma pieteikumu; ii) pieteikuma iesniedzējam tiktu piešķirta pilnīgi jauna iespēja vēlreiz apdomāt visus jautājumus par viņa alternatīvās aizsardzības pieteikumu un iii) tiek veikts pilnīgi jauns pieteikuma iesniedzēja ticamības novērtējums, kurā vienkārši fakts, ka *Refugee Appeals Tribunal* par šo jautājumu ir pieņēmis negatīvu lēmumu, nav pats par sevi nedz pietiekams, nedz tieši būtisks šādam jaunam ticamības novērtējumam.

22. Kā jau norādīts, šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir turpinājums Tiesas spriedumam *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744), kura interpretācija ir izšķiroša, lai izspriestu iesniedzējtiesā izskatāmo strīdu. Minētās tiesvedības dalībnieki, kā arī personas, kas iestājušās šajā procedūrā, aizstāv pretējus viedokļus par veidu, kādā minētais spriedums būtu jāinterpretē.

23. No vienas puses, *M* apgalvo, ka minētajā spriedumā Tiesa esot atzinusi, ka alternatīvās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam ir jānodrošina mutiskā uzklausīšana, lai tādā gadījumā kā pamata tiesvedībā aplūkojamais varētu uzskatīt, ka ir ievērotas viņa tiesības tikt uzklausītam. Arī Komisija uzskata, ka tādā gadījumā tiesību tikt uzklausītam ievērošana prasa, lai tiktu nodrošināta mutiskā uzklausīšana. No otras puses, Īrijas valdība, kuras nostāju atbalsta Francijas un Čehijas Republikas valdības, atbalsta pretējo nostāju un uzskata, ka tādā gadījumā, lai tiesības tikt uzklausītam būtu ievērotas, ir pietiekami, ka pieteikuma iesniedzējam ir bijusi iespēja izsmeļoši paust savu viedokli, kaut arī vienkārši rakstiski, par visiem iemesliem, kuri pamato viņa alternatīvās aizsardzības pieteikumu.

24. Ciktāl tieši tāpat kā lietā *M. M.*, arī šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu vispārīgi izvirza jautājumu par tiesību tikt uzklausītam apjomu Savienības tiesībās tādā īpašā situācijā, kāda tiek aplūkota pamatlietā [13], es uzskatu, ka, lai atbildētu uz prejudiciālo jautājumu, ir lietderīgi īsumā aplūkot principus, kurus Tiesa ir ieskicējusi savā nesenajā judikatūrā par šādām tiesībām.

A – *Judikatūrā iedibinātie tiesību principi, kuri attiecas uz tiesībām tikt uzklausītam Savienības tiesībās*

25. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tiesību uz aizstāvību ievērošana ir vispārējs Savienības tiesību princips, kura neatņemama sastāvdaļa ir tiesības tikt uzklausītam visas procedūras laikā [14].

26. Ikvienas personas tiesības tikt uzklausītai, pirms tiek veikts kāds individuāls pasākums, kas to varētu nelabvēlīgi ietekmēt, ir konkrēti paredzētas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 41. panta 2. punkta a) apakšpunktā, kas ir īpaša tiesību uz labu pārvaldību izpausme [15].

27. Kā man ir bijusi iespēja nesen atgādināt [16], jautājums par Hartas 41. panta piemērojamību dalībvalstīm, kad tās īsteno Savienības tiesības, judikatūrā joprojām ir strīdīgs [17]. Atbilstoši pirmajam judikatūras virzienam, kam es pievienojos [18], šis pants ir vispārpiemērojams noteikums, kas piemērojams ne tikai Savienības iestādēm, struktūrām un organizācijām, bet arī dalībvalstīm, kad tās veic pasākumus Savienības tiesību īstenošanai [19]. Cits judikatūras virziens pamatojas uz tiesību normas

13 — Skat. spriedumu, 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11,EU:C:2012:744, 73. punkts).

14 — Spriedumi, 2008. gada 18. decembris, *Sopropé* (C-349/07, EU:C:2008:746, 36. punkts), 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 81. un 82. punkts un tajos minētā judikatūra) un 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 30. punkts un tajā minētā judikatūra).

15 — Spriedums, 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 31. punkts un tajā minētā judikatūra).

16 — Skat. 28. punktu manos secinājumos lietā *Bensada Benallal* (C-161/15, EU:C:2016:3).

17 — Proti, kad valsts pasākumi, ko tās pieņem, ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā. Skat. spriedumu, 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 18.–21. punkts).

18 — Skat. 32. punktu manis sniegtajos secinājumos lietā *Bensada Benallal* (C-161/15, EU:C:2016:3).

19 — Spriedums, 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 84. punkts). Skat. spriedumu, 2014. gada 8. maijs, *N.* (C-604/12, EU:C:2014:302, 49. un 50. punkts). Skat. arī netieši spriedumu, 2014. gada 3. jūlijs, *Kamino International Logistics* un *Datema Hellmann Worldwide Logistics* (C-129/13 un C-130/13, EU:C:2014:2041, 29. punkts), kurā tika tikai izslēgta *rationae temporis* Hartas 41. panta 2. punkta piemērojamība pamata tiesvedības pamatā esošajam gadījumam. Šādu nostāju vairākkārt ir atbalstījuši ģenerāladvokāti. Papildus maniem citētajiem secinājumiem lietā *Bensada Benallal* (C-161/15, EU:C:2016:3) un secinājumiem, kas sniegti lietā *CO Sociedad de Gestion y Participación* u.c. (C-18/14, EU:C:2015:95, 48. zemsvītras piezīme), šeit ir lietderīgi citēt ģenerāladvokāta M. Vatelē [*M. Wathelet*] viedokli lietā *G.* un *R.* (C-383/13 PPU, EU:C:2013:553, 49.–53. punkts), kā arī viņa secinājumus lietās *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2031, 56. punkts) un *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2032, 46.–48. punkts).

tekstu, kurš tiešā veidā attiecas tikai uz Savienības iestādēm, struktūrām un organizācijām, nevis uz dalībvalstīm. Saskaņā ar šādu virzienu personas, kura piedalās procedūrā iestādē dalībvalstī, kas veic pasākumus Savienības tiesību īstenošanai, tiesības tikt uzklausītai rod pamatojumu nevis Hartas 41. pantā, bet gan aizstāvības tiesību ievērošanas Savienības tiesību vispārējā principā [20].

28. Tomēr šajā lietā šim jautājumam, lai gan tam ir zināma nozīme saistībā ar *M* tiesību tikt uzklausītam juridiskā pamatojuma precīzu definīciju, faktiski, kā to tiesas sēdē norādīja Komisija, nav praktiskas ietekmes, jo nepieciešamība ievērot minētās tiesības Īrijas iestādēs ir neapšaubāma neatkarīgi no tā, vai tā pamatojas uz Hartas 41. pantu vai uz Savienības tiesību vispārējo principu.

29. Kas attiecas uz tiesību tikt uzklausītam saturu, no Tiesas judikatūras izriet, ka šādas tiesības garantē ikvienai personai iespēju administratīvajā procesā un pirms ikviena lēmuma, kas var nelabvēlīgi ietekmēt tās intereses, pieņemšanas lietderīgā veidā un efektīvi izteikt savu viedokli [21]. Minētās tiesības nozīmē arī to, ka kompetentajai administrācijai ir jāvelta visa nepieciešamā uzmanība apsvērumiem, kurus ir iesniegusi iesaistītā persona, rūpīgi un objektīvi izvērtējot visus atbilstošos elementus konkrētajā gadījumā un detalizēti pamatojot savu lēmumu [22].

30. Ir ticis norādīts, ka tiesībām tikt uzklausītam ir dubulta funkcija: pirmkārt, palīdzēt praktiskā veidā izmeklēt lietu un pēc iespējas precīzāk un pareizāk konstatēt faktus, un, otrkārt, nodrošināt ieinteresētās personas efektīvu aizsardzību. To mērķis it īpaši ir garantēt, lai ikviens lēmums, kam ir nelabvēlīga ietekme uz kādu personu, tiktu pieņemts, pilnībā pārzinot lietu [23], un tām it īpaši ir mērķis ļaut kompetentajai iestādei izlabot kļūdu vai ieinteresētajai personai sniegt informāciju par savu personisko situāciju, kas liecinātu par labu tam, lai lēmums tiktu pieņemts vai netiktu pieņemts, vai tam būtu kāds noteikts saturs [24].

31. Dalībvalstu iestādēm ikreiz, kad tās veic pasākumus, kuri ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, ir pienākums ievērot lēmumu, kuri būtiski skar viņu intereses, adresātu tiesības uz aizstāvību, tātad arī tiesības tikt uzklausītam, un tas ir jādara pat tad, ja piemērojamajā tiesiskajā regulējumā šāda formalitāte nav skaidri paredzēta [25].

20 — Šāds judikatūras virziens ir rodams vairākos nesenos spriedumos. Skat. spriedumus, 2011. gada 21. decembris, *Cicala* (C-482/10, EU:C:2011:868, 28. punkts), 2014. gada 17. jūlijs, *Y S* u.c. (C-141/12 un C-372/12, EU:C:2014:2081, 67. punkts), 2014. gada 5. novembris, *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2336, 44. punkts) un 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 32. un 33. punkts).

21 — Spriedumi, 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 87. punkts un tajā minētā judikatūra) un 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 36. punkts).

22 — Spriedumi, 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 88. punkts) un 2014. gada 5. novembris, *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2336, 48. punkts).

23 — Skat. ģenerāladvokāta Ī. Bota [*Y. Bot*] secinājumus lietā *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:253, 35. un 36. punkts), kā arī ģenerāladvokāta M. Vatelē secinājumus lietā *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2032, 58. punkts). Šajā ziņā skat. arī 59. punktu spriedumā, 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431).

24 — Skat. spriedumus, 2008. gada 18. decembris, *Sopropé* (C-349/07, EU:C:2008:746, 49. punkts), 2014. gada 3. jūlijs, *Kamino International Logistics* (C-129/13 un C-130/13, EU:C:2014:2041, 38. punkts) un 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 37. punkts).

25 — Spriedumi, 2014. gada 5. novembris, *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2336, 49. un 50. punkts un tajos minētā judikatūra) un 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 39. un 40. punkts).

32. No judikatūras izriet, ka, ja kādā konkrētā lietā Savienības tiesībās nav noteikta kārtība, kādā jānodrošina tiesības uz aizstāvību, tad šī kārtība izriet no valsts tiesībām, ciktāl veiktie pasākumi šādā ziņā ir tāda paša veida kā tie, kurus attiecina uz indivīdiem salīdzināmās valsts tiesību situācijās (līdzvērtības princips), un tie nepadara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu Savienības tiesībās noteikto tiesību izmantošanu (efektivitātes princips) [26]. Šīs līdzvērtības un efektivitātes prasības izsaka vispārējo dalībvalstu pienākumu nodrošināt attiecīgo personu tiesību uz aizstāvību ievērošanu, kuras tām izriet no Savienības tiesībām, it īpaši attiecībā uz procesuālās kārtības definēšanu [27].

33. Tomēr tādas pamattiesības kā tiesības uz aizstāvību nav absolūta priekšrocība, bet tās var ietvert ierobežojumu ar nosacījumu, ka ierobežojumi reāli atbilst vispārējas nozīmes interesēm, uz ko ir vērsts konkrētais pasākums, ja attiecībā uz izvirzīto mērķi tie nav pārmērīga un nepieņemama iejaukšanās, kas pašā būtībā aizskar šādi garantētās tiesības [28].

34. Turklāt tas, vai ir tikušas pārkāptas tiesības uz aizstāvību, ir jāpārbauda atkarībā no katra gadījuma īpašajiem apstākļiem un, konkrēti, no attiecīgā akta būtības, konteksta, kādā tas ir pieņemts, un no attiecīgo jomu regulējošo juridisko noteikumu kopuma [29]. Konkrētāk, Tiesa ir skaidri norādījusi, ka kārtība, saskaņā ar kuru ieinteresētajai personai jāspēj īstenot savas tiesības tikt uzklausītam pirms lēmuma, kas viņu skar, pieņemšanas, ir jāizvērtē, ņemot vērā konkrētā tiesiskā regulējuma mērķu [30].

35. No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka iepriekšējos punktos ieskicētās Tiesas judikatūras par tiesību uz aizstāvību ievērošanu vispārējā kontekstā, kā arī konkrētā Savienības tiesiskā regulējuma sistēmas un mērķu kontekstā dalībvalstīm savas procesuālās autonomijas ietvaros ir jānosaka nosacījumi un kārtība, kādā jānodrošina tiesību tikt uzklausītam ievērošana attiecībā uz lēmumu, kuri būtiski skar viņu intereses, adresātiem [31], un tas jādara, vienmēr ievērojot iepriekš 32. punktā minētos līdzvērtības un efektivitātes principus.

B – *Par tiesību tikt uzklausītam apjomu alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas izskatīšanas procedūrā*

36. Iesniedzējtiesā izskatāmajā lietā Savienības tiesībās nav precīzu noteikumu, kas paredzētu nosacījumus un kārtību, lai administratīvajā procesā tiktu garantētas trešās valsts pilsoņa, kurš iesniedz alternatīvās aizsardzības pieteikumu, tiesības tikt uzklausītam.

26 — Šajā ziņā skat. spriedumus, 2014. gada 5. novembris, *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2336, 51. punkts un tajā minētā judikatūra) un 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 41. punkts). Skat. arī spriedumu, 2016. gada 17. marts, *Bensada Benallal* (C-161/15, EU:C:2016:175, 24. punkts un tajā minētā judikatūra).

27 — Šajā ziņā skat. spriedumus, 2014. gada 5. novembris, *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2336, 52. punkts un tajā minētā judikatūra) un 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 42. punkts).

28 — Skat. spriedumus, 2014. gada 5. novembris, *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2336, 53. punkts) un 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).

29 — Skat. spriedumus, 2013. gada 18. jūlijs, Komisija/*Kadi* (C-584/10 P, C-593/10 P un C-595/10 P, EU:C:2013:518, 102. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī 2013. gada 10. septembris, *G.* un *R.* (C-383/13 PPU, EU:C:2013:533 34. punkts) un 2014. gada 5. novembris, *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2336, 54. punkts).

30 — Šajā ziņā skat. spriedumu, 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida* (C-249/13, EU:C:2014:2431, 45. punkts).

31 — Šajā ziņā skat. spriedumus, 2013. gada 10. septembris, *G.* un *R.* (C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, 37. punkts) un 2014. gada 5. novembris, *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2336, 55. punkts).

37. Konkrētāk, tāda tiesiskā regulējuma kontekstā, kādu aplūko iesniedzējtiesa, minētie nosacījumi un kārtība nav noteikti nedz Direktīvā 2004/83, kurā nav aplūkotas starptautiskās aizsardzības pieteikumu izvērtēšanai piemērojamās procesuālās normas [32], nedz Direktīvā 2005/85, kura saskaņā ar tās 3. pantu nav piemērojama alternatīvās aizsardzības pieteikumiem, izņemot, ja dalībvalsts paredz īpašu procedūru, kurā tā izvērtē abus starptautiskās aizsardzības pieteikumus (patvēruma un alternatīvās aizsardzības) [33], kas, kā redzējām, tā nebija tiesiskajā regulējumā, kāds bija spēkā Īrijā lietas faktu norises laikā [34].

38. No Direktīvas 2005/85 nepiemērojamības konstatējuma izriet, ka jautājums par iespējamu tiesību uz mutisku uzklausīšanu *M* alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūrā pastāvēšanu nekādā ziņā nevarēs tikt analizēts uz Direktīvas 2005/85 12. panta pamata. Proti, minēto tiesību normu šajā lietā nevar piemērot pat pēc analoģijas. Kā pareizi norādījusi Īrija, to – kaut vai netieši – piemērojot, sekas būtu tādas, ka, pirmkārt, būtu pēc būtības atņemta efektivitāte tās dalībvalsts likumdevēja izvēlei, kura Direktīvas 2005/85 darbības laikā ir nolēmusi pakļaut patvēruma pieteikumus un alternatīvās aizsardzības pieteikumus atsevišķiem procesuālajiem režīmiem, un, otrkārt, tiktu atņemta lietderīgā iedarbība tās pašas direktīvas 3. panta 3. un 4. punkta noteikumiem, nosakot būtībā šā normatīvā akta piemērošanu arī gadījumos, kad tas nav piemērojams.

39. Tā kā Savienības tiesībās nav noteiktas īpašas tiesību normas, no iepriekš 32. punktā minētās judikatūras izriet, ka atbilstoši procesuālās autonomijas principam dalībvalstu kompetencē ir noteikt nosacījumus un procesuālo kārtību saistībā ar tiesību tikt uzklausītam alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūrā ievērošanu, tomēr nodrošinot pamattiesību un līdzvērtības un efektivitātes principu ievērošanu [35].

40. Konkrētāk, no prasības nodrošināt Savienības tiesību normu alternatīvās aizsardzības jomā pilnīgu efektivitāti izriet, ka valsts tiesību procesuālajām normām ir jāregulē šādas aizsardzības piešķiršanas pieteikumu izskatīšanas gaita tā, lai nodrošinātu pieteikuma iesniedzējiem efektīvu iespēju izmantot tām Direktīvā 2004/83 paredzētās tiesības [36]. Attiecībā uz konkrēto lietu tas nozīmē, ka valsts tiesību normās ir jāparedz tādi nosacījumi un procesuālā kārtība tiesību tikt uzklausītam procedūrā īstenošanai, lai garantētu ieinteresētajām personām efektīvu iespēju izmantot no alternatīvās aizsardzības statusa izrietošās tiesības.

32 — Skat. spriedumus, 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 72. un 73. punkts) un 2014. gada 2. decembris, *A* u.c. (C-148/13, EU:C:2014:2406, 47. punkts).

33 — Skat. spriedumus, 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 79. punkts) un 2014. gada 8. maijs, *N.* (C-604/12, EU:C:2014:302, 38.–40. punkts).

34 — Šajā ziņā ir jānorāda, ka, ņemot vērā jauno Direktīvu 2013/32, kas nav piemērojama konkrētajai lietai (skat. iepriekš 7. zemsvītras piezīmi), vienotas procedūras paredzēšana vairs nav tikai iespēja, kā bija Direktīvas 2005/85 darbības laikā, bet šodien tas ir pienākums. Šajā ziņā skat. Direktīvas 2013/32 preambulas 11. apsvērumu un 10. panta 2. punktu un ģenerāladvokāta Ī. Bota secinājumus lietā *N.* (C-604/12, EU:C:2013:714, 55. un 56. punkts).

35 — Šajā ziņā skat. arī spriedumu, 2014. gada 8. maijs, *N.* (C-604/12, EU:C:2014:302, 41. punkts). Kas attiecas uz dalībvalstu procesuālās autonomijas robežām, kas izriet no līdzvērtības principa, *M* apgalvoja, ka šāds princips prasītu dalībvalstī analogu procesuālo režīmu patvēruma pieteikumu un alternatīvās aizsardzības pieteikumu izskatīšanai (šajā ziņā skat. lietu C-429/15 *Danqua*, ko Tiesa joprojām skata). Līdzvērtības princips, iespējams, var tikt piesaukts, lai apgalvotu, ka tas aizliedz dalībvalstīm noteikt procesuālo kārtību, kas ir mazāk labvēlīga starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kuri pamatoti uz Savienības tiesībām, salīdzinājumā ar tiem pieteikumiem, kuri pamatoti uz valsts tiesībām (šajā ziņā skat. spriedumus, 2014. gada 5. novembris, *Mukarubega*, C-166/13, EU:C:2014:2336, 51. punkts un tajā minētā judikatūra, un 2014. gada 11. decembris, *Boudjlida*, C-249/13, EU:C:2014:2431, 41. punkts). Tomēr ir jākonstatē, ka gan aizsardzība, kas izriet no bēgļa statusa, gan aizsardzība, kas izriet no alternatīvās aizsardzības statusa, izriet no Direktīvas 2004/83 piemērošanas (kura, savukārt, par pirmo no minētajiem statusiem balstās uz 1951. gada 28. jūlija Ženēvas konvenciju par bēgļu statusu un par otro minēto statusu rod iedvesmu citos starptautiskajos instrumentos, kuri attiecas uz cilvēktiesībām; šajā ziņā skat. manus secinājumus lietā *Diakite* C-285/12, EU:C:2014:39, 63. punkts). No judikatūras izriet, ka līdzvērtības principam nav nozīmes situācijās, kas attiecas uz tādiem pieteikumiem, kuri abi pamatoti uz Savienības tiesībām (šajā ziņā skat. spriedumu, 2015. gada 6. oktobris, *Târşia*, C-69/14, EU:C:2015:662, 34. punkts, un spriedumu, 2015. gada 28. janvāris, *ÖBB Personenverkehr*, C-417/13, EU:C:2015:38, 74. punkts). Tāpēc šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, manuprāt, skar jautājumu ne tik daudz par līdzvērtības principa ievērošanu, cik par efektivitātes principa ievērošanu.

36 — Šajā ziņā skat. spriedumu, 2014. gada 8. maijs, *N.* (C-604/12, EU:C:2014:302, 42. punkts).

41. Šajā ziņā no šo secinājumu 34. un 35. punktā minētās judikatūras izriet, ka šajā lietā tiesību tikt uzklausītam apjoms, kā arī to ievērošanai vajadzīgie nosacījumi un procesuālā kārtība ir jāvērtē, ņemot vērā aplūkojamās procedūras – proti, šajā lietā alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas procedūras, kā paredzēts Direktīvā 2004/83, – raksturs un mērķi.

42. Tiesiskajam regulējumam alternatīvās aizsardzības jomā, kas paredzēts Direktīvā 2004/83, ir skaidrs mērķis piedāvāt "atbilstošu statusu" ikvienai personai, kurai, kaut arī tā nav izpildījusi nosacījumus, lai tiktu atzīta par bēgli, tomēr ir nepieciešama starptautiska aizsardzība [37]. Tātad alternatīvā aizsardzība faktiski ir papildu aizsardzības veids salīdzinājumā ar to, kurš paredzēts bēgļiem [38], ko piešķir, ja ir izpildīti atšķirīgi nosacījumi no tiem, kuri jāizpilda, lai saņemtu patvēruma tiesības, un kas piešķir atšķirīga rakstura tiesības salīdzinājumā ar tām, ko dod bēgļa statuss [39].

43. Ņemot vērā šādu mērķi, procedūru alternatīvās aizsardzības pieteikuma mērķa izvērtēšanai raksturo tas, ka būtiska nozīme ir pieteikuma iesniedzēja individuālajam stāvoklim, lai novērtētu šo pieteikumu, kas ir atspoguļots Direktīvas 2004/83 pārējā daļā.

44. Tik tiešām, no vienas puses, kas attiecas uz Direktīvas 2004/83 15. pantā paredzētajiem smaga kaitējuma veidiem, kuru pastāvēšanas risks pamato alternatīvās aizsardzības piešķiršanu [40], kā izriet no judikatūras, to priekšnoteikums ir, ka tiek ņemta vērā pieteikuma iesniedzēja individuālā īpašā situācija. Faktiski, kā Tiesa ir precizējusi, minētā panta a) un b) punkta noteikumi attiecas uz situācijām, kurās alternatīvās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs ir *konkrēti* pakļauts īpaša veida kaitējuma riskam. Savukārt tā paša panta c) punktā noteiktais kaitējums, lai gan tas attiecas uz vispārīgāka kaitējuma risku, Tiesa tomēr tajā pašā kontekstā ir arī norādījusi, ka arī šajā pēdējā gadījumā pieteikuma iesniedzēja konkrētajam individuālajam stāvoklim var būt būtiska nozīme galīgā lēmuma pieņemšanā. Tiesa faktiski norādīja, ka, jo vairāk pieteikuma iesniedzējs var pierādīt, ka viņš tiek skarts tieši tādu iemeslu dēļ, kas ir saistīti ar viņa individuālo stāvokli, jo mazāka ir plaši izplatītās vardarbības pakāpe, kāda tiek prasīta, lai viņš varētu saņemt alternatīvo aizsardzību [41].

45. No otras puses, turklāt no Direktīvas 2004/83 4. panta 3. punkta c) apakšpunkta noteikumiem skaidri izriet, ka, izskatot starptautiskās aizsardzības pieteikumu, un tātad arī alternatīvās aizsardzības pieteikumā, ir jāizvērtē pieteikuma iesniedzēja individuālais un personiskais stāvoklis, lai novērtētu, vai, pamatojoties uz viņa personiskajiem apstākļiem, darbības, kurām viņš ir vai var tikt pakļauts, veido smagu kaitējumu.

37 — Skat. Tamperes 1999. gada 15. un 16. oktobra Eiropadomes sanāksmes secinājumu 14. punktu, kā arī Direktīvas 2004/83 preambulas 5. apsvērumu. Šajā ziņā skat. arī 58. un nākamos punktus manos secinājumos lietā *Diakite* (C-285/12, EU:C:2013:500).

38 — Skat. Direktīvas 2004/83 preambulas 24. apsvērumu un spriedumu, 2014. gada 8. maijs, *N.* (C-604/12,EU:C:2014:302, 30.–32. punkts). Attiecībā uz Direktīvu 2011/95 skat. minētās direktīvas preambulas 6. un 33. apsvērumu, kā arī spriedumu, 2016. gada 1. marts, *Kreis Warendorf* un *Osso* (C-443/14 un C-444/14,EU:C:2016:127, 31. punkts).

39 — Skat. spriedumu, 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 92. punkts). Šajā pēdējā ziņā ir tomēr jānorāda, kā izriet no jaunās Direktīvas 2011/95 preambulas 8., 9. un 39. apsvēruma, ka Savienības likumdevējs, grozot sākotnējo pieeju, kas bija izvēlēta Direktīvā 2004/83, un atbildot uz Stokholmas programmas aicinājumu, ir vēlējies noteikt visiem starptautiskās aizsardzības saņēmējiem vienotu statusu un ka tas līdz ar to ir izvēlējies piešķirt alternatīvās aizsardzības statusa saņēmējiem tādas pašas tiesības un pabalstus, ko piešķir bēgļiem, izņemot atkāpes, kas ir nepieciešamas un objektīvi pamatotas (skat. spriedumu, 2016. gada 1. marts, *Kreis Warendorf* un *Osso* (C-443/14 un C-444/14, EU:C:2016:127, 32. punkts).

40 — Skat. 2. panta e) punktu Direktīvā 2004/83 un spriedumus, 2009. gada 17. februāris, *Elgafaji* (C-465/07, EU:C:2009:94, 31. punkts), 2014. gada 30. janvāris, *Diakite* (C-285/12, EU:C:2014:39, 18. punkts) un 2014. gada 18. decembris, *M'Bodj* (C-542/13, EU:C:2014:2452, 30. punkts).

41 — Skat. spriedumu, 2009. gada 17. februāris, *Elgafaji* (C-465/07, EU:C:2009:94, 32., 33. un 39. punkts). Skat. arī spriedumu, 2014. gada 30. janvāris, *Diakite* (C-285/12, EU:C:2014:39, 31. punkts).

46. Turklāt tika jau pareizi norādīts, ka alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas procedūrai, tieši tāpat kā bēgļa statusa piešķiršanas procedūrai, ir raksturīgi cilvēciski un materiāli sarežģīti apstākļi un tajās ir runa par ieinteresētās personas svarīgāko tiesību saglabāšanu, un pieņemtajam lēmumam būs ļoti svarīga nozīme attiecībā uz šo personu. Tātad šādu procedūru raksturo tas, ka ieinteresētajai personai ir pati būtiskākā vieta procedūrā, jo šī persona ne tikai ir ierosinājusi procedūru, bet arī ir vienīgā, kas var konkrēti izklāstīt savu personisko vēsturi, kura var likt lemt par labu minētā statusa piešķiršanai, kā arī apstākļus, kādā tā norisinājusies [42].

47. Turklāt tieši alternatīvās aizsardzības piešķiršanas procedūras būtības un mērķu īpatnības dēļ un to aspektu dēļ, kas tai ir atšķirīgi salīdzinājumā ar procedūru bēgļa statusa piešķiršanai, Tiesa spriedumā *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744) ir stingri uzsvērusi ieinteresētās personas tiesību tikt uzklausītai šādā procedūrā fundamentālo raksturu, kā arī prasību, lai minētās tiesības tiktu pilnībā nodrošinātas šādā procedūrā, un tas ir spēkā arī tādā "sazarotā" sistēmā, kāda tiek aplūkota pamatlietā [43].

48. No iepriekšējiem apsvērumiem izriet, ka, ņemot vērā tās procedūras būtību un mērķus, kurā pārbauda, vai pastāv priekšnoteikumi alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanai, minētā statusa piešķirto tiesību izmantošanas efektivitāte nozīmē, ka ieinteresētajai personai tiks nodrošināti apstākļi, lai viņa *varētu īpaši efektīvi* izmantot tiesības tikt uzklausītai tādā procedūrā. Tik tiešām, tikai tad, ja pieteikuma iesniedzējam ir reāla iespēja lietderīgi un efektīgi izklāstīt savu personisko vēsturi un apstākļus, kādā tā norisinājusies, pilnīgi un atbilstoši izklāstot kompetentajai iestādei visus faktus un elementus sava pieteikuma pamatojumam, viņam būs reāla iespēja efektīvi izmantot ar šādu statusu piešķirtās tiesības, kā paredzēts Direktīvā 2004/83.

49. Šajā ziņā es norādu arī, ka prasība īpašā veidā nodrošināt tiesību tikt uzklausītam īstenošanu, uz kurām es nupat atsaucos, ir vienlīdz spēkā alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas procedūrā kā bēgļa statusa piešķiršanas procedūrā. Tik tiešām, lai gan, kā jau norādīts, abu statusu iegūšanai izpildāmās prasības ir atšķirīgas, abām procedūrām ir iepriekš 43.–46. punktā norādītie raksturlielumi, proti, pieteikuma iesniedzēja personas centrālā nozīme un viņa interešu, par kurām ir runa, būtiskums, kā arī nozīme, kāda galīga lēmuma pieņemšanai ir pieteikuma iesniedzēja individuālajam specifiskajam stāvoklim. To turklāt apstiprina fakts, ka iepriekš minētais Direktīvas 2004/83 4. panta 3. punkta c) apakšpunkta noteikums ir piemērojams abiem statusiem.

50. Turklāt no apstākļa, ka abus statusus piešķir uz atšķirīgu kritēriju pamata, kā arī no minētajā Direktīvas 2004/83 4. panta 3. punkta c) apakšpunktā paredzētās prasības vērtēt pieteikuma iesniedzēja individuālo un personisko stāvokli specifiski un neatkarīgi saistībā ar diviem dažādiem kritērijiem (proti, pirmkārt, vajāšanas risku *vai*, otrkārt, smaga kaitējuma risku) izriet, ka abās procedūrās tiesības tikt uzklausītam ir procesuāla garantija, kas attiecas uz dažādiem elementiem.

C – *Par jautājumu saistībā ar to, vai ir nepieciešama alternatīvās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja mutiska uzklausīšana, lai būtu ievērotas tiesības tikt uzklausītam "sazarotā" starptautiskās aizsardzības atzīšanas sistēmā*

51. Šajā posmā rodas pamatlietā būtisks jautājums par to, vai minēto prasību nodrošināt iespēju efektīvi izmantot tiesības tikt uzklausītam alternatīvās aizsardzības piešķiršanas procedūrā var izpildīt tikai, veicot individuālas pārrunas ar ieinteresēto personu, vai tomēr, kā to apgalvoja Īrijas valdība, sazarotā starptautiskās aizsardzības atzīšanas sistēmā šim nolūkam var būt pietiekami dot iespēju iesniegt rakstveida apsvērumus, ja minētās pārrunas jau ir notikušas agrākā procedūrā, kurā tika izskatīta bēgļa statusa piešķiršana.

42 — Ģenerāladvokāta Ī. Bota secinājumi lietā *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:253, 43. punkts) un lietā *N.* (C-604/12, EU:C:2013:714, 49. punkts).

43 — Spriedums *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 91. un 92. punkts).

52. Šajā ziņā es vispirms norādu, ka pretēji tam, ko, šķiet, uzskata *M*, no sprieduma *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744) neizriet, ka Tiesa būtu spriedusi, ka alternatīvās aizsardzības piešķiršanas procedūrā absolūti vienmēr būtu nepieciešama ieinteresētās personas mutiska uzklausīšana.

53. It īpaši šāda interpretācija neizriet no Tiesas apgalvojuma minētā sprieduma 95. punkta otrā ievilkuma pēdējā teikumā, kas burtiski pārņemts šo secinājumu 15. punktā. Minētais apgalvojums ir jāaplūko sprieduma kontekstā. It īpaši tas, manuprāt, veido atbildi uz Tiesai iesniegto argumentu, ko tā aprakstīja tā paša sprieduma 90. punktā, atbilstīgi kuram "sazarotā" sistēmā, ja individuālas pārrunas ar ieinteresēto personu ir jau notikušas, izskatot patvēruma pieteikumu, "nav obligāti jānodrošina attiecīgās personas atkārtota uzklausīšana, lai izvērtētu alternatīvās aizsardzības pieteikumu, jo šī prasība savā veidā dublētos ar prasību, kas jau iepriekš ir tikusi īstenota attiecībā pret ārvalstnieku lielā mērā līdzīgā situācijā".

54. Ņemot vērā to, kā arī tā paša sprieduma 91. punktu, uzskatu, ka Tiesa ir vēlējusies apgalvot, ka "sazarotā" sistēmā tas, ka individuālas pārrunas ar ieinteresēto personu jau ir notikušas patvēruma pieteikuma izskatīšanas procedūras laikā, nenozīmē, proti, tai nav tādu (piebildīšu, obligātu) seku, ka individuālas pārrunas *nedrīkst* notikt alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūrā, jo tiesības tikt uzklausītam ir katrā ziņā pilnībā jānodrošina arī pēdējā minētajā procedūrā.

55. Tāpēc spriedums *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744), manuprāt, ir interpretējams ne tik daudz atbilstoši apgalvojumam, ka ir *absolūta* nepieciešamība rīkot mutisku uzklausīšanu alternatīvās aizsardzības piešķiršanas procedūrā, bet drīzāk kā spēcīgu norādi uz prasību, ka tiesības tikt uzklausītam ir pilnībā jāievēro tādā procedūrā arī "sazarotā" sistēmā. Šāda veida interpretācija tostarp atbilst patvēruma jomā spēkā esošajam tiesiskajam regulējumam, kurā ir iespējami izņēmumi no iespējas veikt individuālas pārrunas [44].

56. Lai gan minētie apsvērumi nerunā par labu *absolūtām* tiesībām uz individuālām pārrunām *visos gadījumos* alternatīvās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūrā, prasība īpaši nodrošināt tiesības tikt uzklausītam tāda veida procedūrā saistībā ar tās īpašo raksturu un tās mērķiem mani vedina uzskatīt, ka – pretēji Īrijas apgalvotajam – individuālām pārrunām ar pieteikuma iesniedzēju būtu jābūt likumam, nevis izņēmumam un ka to tātad var neveikt tikai ārkārtas gadījumos, un tam tā jābūt arī "sazarotā" sistēmā.

57. Šajā ziņā atbilstoši tam, kas norādīts iepriekš 30. punktā, tiesību tikt uzklausītam alternatīvās aizsardzības piešķiršanas procedūrā funkcija ir dot kompetentajai iestādei iespēju ļaut ieinteresētajai personai paust viedokli par tās pieteikuma pamatā esošajiem faktiem tā, lai nodrošinātu, pirmkārt, šīs personas efektīvu aizsardzību un, otrkārt, to, ka minētā iestāde pieņem lēmumu, pilnībā pārzinot lietu.

58. Individuālas pārrunas tomēr ir tiesību tikt uzklausītam maksimālā izpausme. Pieteikuma iesniedzējam tā ir vienīgā iespēja personīgi pastāstīt savu notikušā versiju un apspriesties ar personu, kas ir vislabāk kvalificēta tam, lai ņemtu vērā viņa personisko situāciju [45]. Šādā gadījumā viņš var izklāstīt jebkādus jaunus faktus sava pieteikuma pamatojumam, ko viņš nebija iekļāvis savā argumentācijā, kā arī, galvenokārt, personīgi sniegt paskaidrojumus par šaubām, kas, iespējams, radušās, vai par iespējamiem elementiem, kas uztverti kā pretrunīgi.

44 — Šajā ziņā, lai gan, kā jau norādīts šo secinājumu 37. un 38. punktā, lietas faktu norises laikā spēkā esošais Savienības procesuālais regulējums patvēruma jomā (proti, Direktīva 2005/85) šajā lietā nav piemērojams pat pēc analoģijas, 48. punktā tomēr ir norādīts, ka patvēruma pieteikumu izskatīšanas režīmam un alternatīvās aizsardzības pieteikumu izskatīšanas režīmam kopīga ir tiesību tikt uzklausītam procedūras laikā īpaša efektivitātes garantijas prasība.

45 — Šajā ziņā skat. ģenerāladvokāta Ī. Bota secinājumus lietā *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:253, 83. punkts). Par personiskās intervijas funkciju skat. arī 68. punktu ģenerāladvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumos apvienotajās lietās *A* u.c. (no C-148/13 līdz C-150/13, EU:C:2014:2111).

59. Kompetentajai valsts iestādei šāda uzklausīšana ir iespēja konkrēti izskatīt arī subjektīva tipa elementus, kurus tādējādi būtu grūtāk iegūt rakstveidā un kam varēja nebūt nozīme bēgļa statusa piešķiršanai, bet kas var kļūt nozīmīgi alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanai.

60. Tādā procedūrā kā alternatīvās aizsardzības piešķiršanas procedūra, kurā galvenā nozīme ir ieinteresētajai personai un kurā bieži vien nav iespējams iesniegt dokumentārus pierādījumus, individuālas pārrunas ir šajā ziņā būtiski svarīgs brīdis arī, lai novērtētu indivīda personību un viņa pieteikumā norādīto elementu ticamību.

61. Uzskatu, ka iepriekš minētie apsvērumi attiecas arī uz tādu situāciju, kad tādā sazarotā sistēmā, kāda bija spēkā Īrijā lietas faktu norises laikā, alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas pieteikums balstās uz tiem pašiem faktiem, uz kuriem balstījās noraidītais patvēruma pieteikums.

62. Tik tiešām, kā norādījusi Tiesa spriedumā *M. M.*, ja dalībvalsts ir izvēlējusies ieviest divas atsevišķas un secīgas procedūras, lai izvērtētu patvēruma pieteikumu un alternatīvās aizsardzības pieteikumu, ir svarīgi, ka attiecīgās personas tiesības tikt uzklausītai tiek pilnībā nodrošinātas *abās* šajās procedūrās [46].

63. No tā izriet, ka tas, ka tiesības tikt uzklausītam ir pilnībā ievērotas agrākā procedūrā saistībā ar patvēruma pieteikumu, nenozīmē, ka īpašā prasība nodrošināt minēto tiesību efektīvu īstenošanu, kas minēta iepriekš 48. punktā, tiek samazināta nākamajā atsevišķajā procedūrā, kas attiecas uz alternatīvās aizsardzības piešķiršanu. Turklāt, kā norādīts iepriekš 50. punktā, tiesības tikt uzklausītam abās procedūrās ir saistītas ar atšķirīgiem kritērijiem, un tāpēc tās veido procesuālu garantiju, kas jāievēro atšķirīgos kontekstos [47].

64. No tā izriet, ka tādā sazarotā sistēmā – kura pieņemta attiecīgās dalībvalsts brīvas izvēles rezultātā – iestādes veiktie konstatējumi pirmajā procedūrā nevar tikt *automātiski* transponēti otrajā procedūrā. Proti, tiesību tikt uzklausītam ievērošanu nevar "nodot" no vienas procedūras citai. Tādā kontekstā kā starptautiskā aizsardzība, ņemot vērā tiesību tikt uzklausītam fundamentālo raksturu, šādi apsvērumi vēl jo vairāk attiecas uz negatīvajiem apsvērumiem par ticamību, kam var būt izšķiroša ietekme uz galīgo lēmumu.

65. Šajā ziņā ir arī jānorāda, ka, lai gan Savienības tiesībās nav īpašu noteikumu par to, kā novērtējama starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja ticamība, tāpēc katras dalībvalsts iekšējā tiesību sistēmā nosakāmi procesuālie nosacījumi šādas ticamības izvērtēšanai [48], dalībvalstu procesuālo autonomiju ierobežo efektivitātes princips, ko, kā jau redzējām, veido nepieciešamība nodrošināt efektīvu iespēju izmantot tiesības, kas piešķirtas ar tiesisko regulējumu alternatīvās aizsardzības jomā, kas savukārt paredz, ka ir īpaši efektīvi jāīsteno tiesības tikt uzklausītam [49].

46 — Spriedums, 2012. gada 22. novembris, *M. M.* (C-277/11, EU:C:2012:744, 91. punkts). Mans izcēlums.

47 — Tieši šis ir būtiskais elements, kas nošķir šo lietu no Tiesas izspriestās lietas spriedumā, 2014. gada 5. novembris, *Mukarubega* (C-166/13, EU:C:2014:2336), kurā Tiesa noliedza, ka tiesībām tikt uzklausītam tiek prasīts, ka obligāti tiek veikta mutiska uzklausīšana, lai pieņemtu atgriešanas lēmumu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīvu 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV 2008, L 348, 98. lpp.). Tiesa tik tiešām uzskatīja, ka atgriešanas lēmums ir loģiska un nepieciešama procedūras paildzināšana pēc lēmuma, ar kuru ir konstatēta nelikumīgā uzturēšanās, pirms kura pieņemšanas ieinteresētā persona tika uzklausīta, un ka, citiem vārdiem, minētā lēmuma pieņemšana ir automātiska pēc uzturēšanās atļaujas atteikuma un nav jāsniedz atsevišķi pamatojumi (skat. sprieduma 72. punktu).

48 — Par ticamības novērtējumu starptautiskās aizsardzības kontekstā skat. ģenerāladvokātes E. Šarpstones secinājumus apvienotajās lietās *A* u.c. (no C-148/13 līdz C-150/13, EU:C:2014:2111, 50. un nākamie punkti).

49 — Skat. iepriekš 40.–48. punktu.

66. Tāda tiesību tikt uzklausītam interpretācija, kas atzīst mutiskās uzklausīšanas būtisko nozīmi starptautiskās aizsardzības piešķiršanas procedūrā, arī ir saskaņota ar Savienības likumdevēja nesen izdarīto izvēli šajā jomā, kurš, pirmkārt, Direktīvā 2013/32 ir krietni samazinājis to gadījumu veidus, kuros var neveikt personisko interviju nu jau vienotajā starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanas procedūrā [50], un, otrkārt, Regulā Nr. 604/2013 (Dublina III) [51] ieviesa dalībvalstīm pienākumu veikt personisku interviju procedūrā, ko nosaka kompetentā dalībvalsts, starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanai.

67. Visbeidzot, kas attiecas uz jautājumu par iespējamām tiesībām procedūrā izsaukt lieciniekus vai uzdot jautājumus lieciniekiem, es norādu, ka no tiesību tikt uzklausītam konfigurācijas, kā tā izriet no šo secinājumu 29. un nākamajos punktos minētās judikatūras, neizriet, ka tās katrā ziņā ietvertu šādas tiesības. Tas tomēr neliedz dalībvalstij iespēju paredzēt tiesības tiesvedībā izsaukt lieciniekus vai uzdot jautājumus lieciniekiem saskaņā ar tās pilnvarām ieviest vai saglabāt spēkā labvēlīgākus noteikumus šajā jomā [52].

V – Secinājumi

68. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos argumentus, ierosinu Tiesai uz *Supreme Court* uzdoto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Ja alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas pieteikums saskaņā ar Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvu 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu, ir iesniegts dalībvalstī, kurā pastāv divas atšķirīgas un secīgas procedūras, lai izvērtētu attiecīgi patvēruma pieteikumu un alternatīvas aizsardzības pieteikumu, tiesības tikt uzklausītam visā procedūras laikā, kas pastāv Savienības tiesībās, ir jāinterpretē tādējādi, ka šādas tiesības principā prasa pieteikuma iesniedzēja mutisku uzklausīšanu, ko var neveikt tikai ārkārtas gadījumos. Šādā kontekstā tiesības tikt uzklausītam visas procedūras laikā tomēr neietver tiesības izsaukt lieciniekus vai uzdot jautājumus lieciniekiem.

50 — Direktīvas 2013/32 14. panta izpratnē personisko interviju pēc pieteikuma būtības tagad var neveikt tikai divos gadījumos: ja atbildīgā iestāde var pieņemt pozitīvu lēmumu par bēgļa statusu, pamatojoties uz pieejamajiem pierādījumiem, vai ja atbildīgā iestāde uzskata, ka meklētājs nav piemērots tam, lai viņu intervētu, vai viņu nav iespējams intervēt sakarā ar pastāvīgiem apstākļiem, ko viņš nekontrolē.

51 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (OV 2013, L 180, 31. lpp.).

52 — Skat. Direktīvas 2004/83 3. pantu – par kuru skat. spriedumus, 2010. gada 9. novembris, *B* (C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 114. punkts) un 2014. gada 18. decembris, *M'Bodj* (C-542/13, EU:C:2014:2452, 42. punkts) – un Direktīvas 2005/85 5. pantu. Par to, ka administratīvā procesā netiek uzklausīti lieciniekiem, lai gan pilnīgi atšķirīgā Savienības tiesību jomā, skat. 200. punktu 2004. gada 7. janvāra spriedumā *Aalborg Portland* u.c./Komisija (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P, EU:C:2004:6).